

York Times z 25. prosince 2010, „ale všichni kromě jádra 150 lidí jsou jenom voyeurů, kteří šmírují váš každodenní život.“ „Smysluplné vztahy“ lze stejně jako dříve udržovat, ať už elektronicky nebo offline, jenom v rámci nepřekročitelných mezí „Dunbarova čísla“. Služba, kterou nám Facebook a jemu podobné „sociální“ sítě prokazují, je udržování stabilního jádra přátel v kontextu vysoce mobilního světa, který se rychle pohybuje a stejně rychle se mění.

Naši vzdálení předci to měli snadné: se svými nejmilejšími a nejdražšími obvykle prodlévali na tomtéž místě od kolébky až po rakev, byli si nablízku, na dosah a na dohled. Tento typ „topograficky“ založených dlouhodobých, ba celoživotních vazeb dnes sotva může existovat, a rozhodně by nebyl imunní vůči toku času, ohrožovaly by jej životní peripetie jednotlivců. Naštěstí dnes existují prostředky, jak „zůstat v kontaktu“, prostředky naprosto „mimo-teritoriální“ a tudíž zcela nezávislé na fyzické blízkosti. „Facebook a další sociální sítě“ – a pouze tyto sítě – nám podle Dunbara „umožňují udržet si přátelství, která by jinak rychle chřadla“. Tím však jejich přínos nekončí: „díky nim můžeme své sítě přeuspořádat, takže už nemáme několik nesouvislých podmnožin přátel, nýbrž můžeme obnovit, *byť virtuálně*, starý typ vesnických společenství, v nichž každý znal každého“. Přinejmenším v případě přátelství tudíž neplatí teze Marshalla McLuhana, podle níž „samo médium je sdělením“; jeho další pamětihodná myšlenka o vzniku „globální vesnice“ ovšem došla naplnění. *Byť virtuálně...*

Existují důvody k domněnce, že právě díky těmto schopnostem jsou „sociální sítě“ tak nesmírně populární a jejich hlavní marketingový pracovník Mark Elliot Zuckerberg se stal instantním multimilionářem. Díky těmto možnostem dokázala moderní touha po lehkosti, pohodlnosti a komfortu konečně dobýt a kolonizovat říši lidské vzájemnosti, jež si dosud vášnivě a urputně udržovala nezávislost. Díky nim se tato říše stala bezpečnou, nebo téměř bezpečnou: už si zde

nemohou prodlužovat pobyt ti, kteří dříve byli, ale již nejsou žádoucí. Odhazování přítěží dnes nestojí nic nebo téměř nic. Obecně lze říci, že se sociálním sítím povedla kvadratura kruhu, vlk se nažral a koza zůstala celá: tím, že navazování vztahů zbavily všech smyček, zmizela nepříjemná vada nezrušitelnosti, která kazila sladkou šťávu lidské pospolitosti.

DL Do značné míry s vámi souhlasím. Ale naléhavě si uvědomuji, že nejsem součástí facebookové generace. Jsem digitálním přistěhovalcem, který se pracně snaží zorientovat v nové kultuře, nikoli domorodým občanem digitální říše, pro nějž je Facebook samozřejmým a nezbytným prostředkem spojení s druhými. Samozřejmě můžeme analyzovat komodifikaci uživatelů Facebooku. Lze také konstatovat, že slovem „přítel“, jak mu rozumíme, nelze označovat tisíce lidí, nebo že Facebook jako nástroj dohledu nejenže získává od lidí užitečná data, nýbrž také jim umožňuje provádět vstupní třídění tím, že identifikují sebe sama jako „přátele“. Je tu jakási tichá dohoda s dohledem! Je však až příliš snadné říkat, že Facebook využívá lidi, a zapomínat přitom na to, že lidé rovněž využívají Facebook: neustále, nadšeně, manicky.

Badatelé o dohledu mohou mít tendenci tvrdit, že uživatelé Facebooku (a vlastně kdokoli) jsou kulturní naivkové. Pro fanoušky sociálních sítí sice může být z hlediska kontaktu přínosné posílání zpráv a fotografií, provádění aktualizací, „šťouchání“ a dávání „lajků“, avšak míra, v níž jsou díky svým datovým stopám sledování a lapání, naprosto smazává hodnotu jejich požitků. Rád bych vám proto položil několik otázek, které považuji v tomto kontextu za podstatné.

První otázka: Čím vysvětlujete očividnou popularitu sociálních médií? Je tomu tak, že v moderním tekutém světě krátkodobých vztahů, ve světě vysoké mobility a rychlosti, ve světě závazků „do odvolání“ sociální média zacelují (byť nedostatečně) jistou trhlinu? Stará vesnická společenství, kde se všichni navzájem znali, nejsou jen věci romantických